

**ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ
ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
Factors Affecting the Development of an Enterprise Network
in the Upper North-eastern Region of Thailand**

วนิชย์ ไชยแสง*
Wanit Chaisaeng

สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The objectives of this research are 1) to analyze the potential for competition of the enterprise network in the upper north-eastern region of Thailand; 2) and to study the factors involved in the collaboration between the enterprise network and potential business organizations in the industrial clusters in the upper north-eastern region of Thailand. The results of this research are as follows:

1. The potential for competition of the enterprise network for industrial clusters in the upper north-eastern region was found to be supported by the government sectors, that it is located in an appropriate location, and that there are fundamental production factors available within the area. The industrial clusters which are the most promising with respect to the potential for competition are OTOP and the Tourism Industry clusters. Their advantages for competition are similar for both clusters as they are supported by the government sectors in terms of structure and policy.

2. An analysis of the collaboration between the enterprise network shows that the relations between business associations and the government sectors are statistically significant as regards the potential of the business organizations in regard to four aspects 1) efficiency; 2) productivity; 3) human resources development; 4) the enhancement of the potential for competition of the business organizations.

*ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ โทร. +66-0-4220-7405 โทรสาร +66-0-4220-7405
E-mail address: vanichc@hotmail.com

3. The collaborative network of the industrial clusters in the upper north-eastern region in four provinces should establish a central agency to promote new developments in the enterprise network, including utilizing the advantages for business competition of the local areas.

Keywords: factors; enterprise network

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของเครือข่าย วิสาหกิจ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) ศึกษาปัจจัยของความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจ ที่มีผลต่อความสามารถองค์กรธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจกลุ่มอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้รับการสนับสนุนของภาครัฐ พบว่ามีทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสม ตลอดจนมีปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่สามารถจัดหาได้ในพื้นที่ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมกลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยความได้เปรียบในการแข่งขันที่เกิดขึ้นทั้งสองกลุ่มคล้ายกัน คือ เกิดขึ้นจากการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเชิงโครงสร้างและนโยบาย

2. ความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจของกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า ความร่วมมือกับสมาคมธุรกิจและภาครัฐบาล มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถขององค์กรธุรกิจ ซึ่งมี 4 ด้าน คือ 1) ประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลผลิตภาพ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรและ 4) การสร้างความสามารถหรือความได้เปรียบในการแข่งขันโดยรวมขององค์กร

3. ความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4 จังหวัด ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมและสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ การนำความได้เปรียบในการแข่งขันที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ความสามารถในการแข่งขัน หรือ Competitiveness ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ในอดีตความหมายของคำว่า ความสามารถในการแข่งขัน ถูกจำกัดอยู่เพียงส่วนแบ่งการตลาดสินค้าและบริการของประเทศในตลาดโลก ทำให้เรื่องความสามารถในการแข่งขันมีลักษณะเป็นเรื่องที่แต่ละประเทศต้องแข่งขันกัน จนมีทั้งผู้ชนะและผู้แพ้ในการแย่งชิงส่วนแบ่งในตลาดโลก ด้วยความหมายดังกล่าวอาจจะนำไปสู่การสนับสนุนให้รัฐบาลใช้นโยบายแทรกแซงระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งที่

มากขึ้นในตลาดโลก ตัวอย่างของนโยบายแทรกแซงที่ประเทศกำลังพัฒนายอมรับใช้ คือ การพยายามรักษาดัชนีทุนการผลิตของอุตสาหกรรมให้ต่ำด้วยการกดค่าจ้างแรงงานภายในประเทศ หรือการลดค่าเงินเพื่อกระตุ้นการส่งออก ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่ผิดพลาดและความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ แท้ที่จริงแล้วเป้าหมายของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศคือ การยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ดังนั้น การพิจารณาความสามารถในการแข่งขัน จึงควรต้องให้ความสำคัญกับที่มาหรือปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันมากกว่า ระบบเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งจะมีพัฒนาการแบ่งได้เป็น 3 ชั้น (Porter, 1998) ได้แก่ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยปัจจัยการผลิต (Factor-Driven Economy) เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยการลงทุน (Investment-Driven Economy) และเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรม (Innovation-Driven Economy) โดยระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยปัจจัยการผลิต เช่น ค่าจ้างแรงงานที่ถูก และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น บริษัทส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นผู้รับจ้างผลิตสินค้า (Original Equipment Manufacturer : OEM) ที่ออกแบบโดยประเทศที่พัฒนาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขั้นนี้ บริษัทต่างๆ จะแข่งขันกันด้วยราคามากกว่าคุณภาพและไม่สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคโดยตรงได้ และการผลิตในห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) บริษัทต่างๆ จะจำกัดอยู่ที่ช่วงการผลิตที่ใช้แรงงานมากและมีมูลค่าต่ำ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้มีก่อนไหวต่อความผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลก แนวโน้มราคาสินค้าในตลาดโลก และความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ส่วนระบบเศรษฐกิจขับเคลื่อนโดยการลงทุน (Investment-Driven Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่บริษัทต่างๆ เน้นการผลิตสินค้าและบริการที่มีมาตรฐานเป็นปัจจัยในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) สินค้าและบริการที่ผลิตส่วนใหญ่จะสลับซับซ้อนมากขึ้น แต่เทคโนโลยีการผลิตและการออกแบบยังต้องพึ่งพิงต่างประเทศ และส่วนใหญ่ยังคงมาจากการซื้อ การร่วมทุน การลงทุนจากต่างประเทศ การลอกเลียนแบบ นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรม (Innovation-Driven Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่บริษัทต่างๆ สามารถจะคิดค้นสินค้าและบริการใหม่ได้เองด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยระดับโลก การใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศไทยมุ่งเน้นนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจแต่ไม่ยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ดังนั้น การกำหนดนโยบายการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของเศรษฐกิจจุลภาค สำหรับการวิเคราะห์เศรษฐกิจจุลภาค จะเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่กำหนดระดับความสามารถในการแข่งขันหรือผลิตภาพในการผลิตของประเทศ ซึ่งเกิดจากผลิตภาพโดยรวมของบริษัทในประเทศ โดยบริษัทในประเทศเป็นผู้แข่ง ไม่ใช่ประเทศ แต่ประเทศจะแข่งกันเพื่อสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการแข่งขันของบริษัท และบริษัทในประเทศที่มีผลิตภาพสูงก็จะสามารถแข่งขันได้ งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาและวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน

ของผู้ประกอบการธุรกิจ ในพื้นที่กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่มีผลต่อการพัฒนาเป็นเครือข่ายวิสาหกิจ และศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายและมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการบนพื้นที่ 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และ เลย เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพของระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและปัจจัยของการรวมกลุ่มเครือข่ายของผู้ประกอบการเพื่อให้ได้ปัจจัยแนวทางของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ซึ่งสะท้อนถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการแข่งขันที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถการแข่งขันในระดับประเทศและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่นให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยของความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจ ที่มีผลต่อความสามารถในองค์กรธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มอุตสาหกรรมพื้นที่ 4 จังหวัด โดยหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บริหาร คือ บุคคลตั้งแต่ระดับหัวหน้าส่วน หัวหน้าแผนก หรือผู้อำนวยการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงานภายในองค์กร

จากข้อมูลที่ได้จำนวนผู้ประกอบการ 4 กลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดทั้ง 4 จังหวัด มีจำนวนประชากรเป้าหมายทั้งสิ้น 2,789 ราย ทั้งนี้ได้มีการตรวจสอบรายชื่อผู้ประกอบการที่ซ้ำกันและตัดออกไปกรณีที่มีรายชื่อซ้ำในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane) (อ้างถึง นราศรี ไวนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี, 2547) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 พบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 350 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) โดยการเลือกแบบโควตา ตามสัดส่วนของประชากรเป้าหมายกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 4 กลุ่มที่ประกอบธุรกิจอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัด

การจัดเก็บและแหล่งข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งแบ่งข้อมูลได้เป็น

1. **ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data)** ด้วยการนำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นมาจากกรอบแนวคิด Diamond model ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าหน่วยงาน ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายวิสาหกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ กลุ่มยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และ เลย เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์สถานะความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Advantage Analysis) (Narula, 1993) ของกลุ่มอุตสาหกรรมแต่ละจังหวัด และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Environment Scanning) ในภาพรวมของกลุ่มอุตสาหกรรม โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีดังนี้

Diamond Model เป็นแบบจำลองเพื่อการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage)

SWOT Analysis ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ในการวิเคราะห์สถานะความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ การสร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของหน่วยงานองค์ประกอบเครือข่ายวิสาหกิจ คือ หน่วยงาน ภาครัฐ สมาคมธุรกิจ สถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา และองค์กรธุรกิจ ที่มีความร่วมมือกันในด้านต่างๆ คือ ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน การผลิต การจัดการ และการตลาด

2. **ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงตัวเลขจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สพข.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับ สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การจัดตั้งโครงการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการแข่งขันของประเทศไทยโดยใช้ Diamond model เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักของประเทศไทยจำนวน 5 อุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร ยานยนต์ ท่องเที่ยว แพชั่น และซอฟต์แวร์

โดยมีแหล่งข้อมูลที่จัดเก็บ ได้แก่

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data sources) ประกอบด้วย ข้อมูลจากการใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับผู้ประกอบการธุรกิจ และจากเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานองค์ประกอบเครือข่ายวิสาหกิจ

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data sources) ประกอบด้วย ข้อมูลและเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและกิจกรรมความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

โครงสร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบแนวคิด Diamond model ซึ่งมี องค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** กลยุทธ์ธุรกิจและบริบทของการแข่งขัน **ส่วนที่ 2** เงื่อนไขปัจจัยการผลิตที่เป็นความต้องการของผู้ผลิต **ส่วนที่ 3** เงื่อนไขความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้มาใช้บริการ **ส่วนที่ 4** อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม

2. เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaires)

ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** ข้อมูลพื้นฐานทางธุรกิจ **ส่วนที่ 2** เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน การผลิต การจัดการ และการตลาด **ส่วนที่ 3** ความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การธุรกิจเมื่อเทียบกับคู่แข่ง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ปัจจัย

การวิจัยได้เลือกใช้การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548) และ จากการศึกษาของ Roger (1987) เพื่อทดสอบความถูกต้อง โดยค่าน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัว (Factor loading) ควรจะมากกว่า 0.50 จึงจะถือว่าเป็นระดับที่ยอมรับได้ และมีนัยสำคัญทางสถิติ อนึ่ง พบว่าระดับน้ำหนักปัจจัยที่ 0.50 ถือเป็นระดับต่ำสุดที่ต้องการ และนอกจากการพิจารณาจากค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor loading) แล้วการใช้เทคนิคหมุนแกนปัจจัยแบบ Varimax ยังพิจารณาถึงค่า Eigenvalues คือ ต้องอยู่ในระดับ 1.00 หรือมากกว่า

2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความร่วมมือด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กับความสามารถขององค์การ คือ ประสิทธิภาพ ผลิตภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความสามารถในการแข่งขันขององค์การ

ผลการวิจัย

ความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาเป็นเครือข่ายวิสาหกิจกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การวิเคราะห์ด้วยกรอบ Diamond model และ SWOT analysis พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4 จังหวัด คือ อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และเลย ยังเป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยพื้นฐานที่เป็นความได้เปรียบในการแข่งขันซึ่งมีอยู่ในพื้นที่ จากทำเลที่ตั้ง เช่น จังหวัดหนองคาย ที่อยู่ใกล้เมืองหลวงเวียงจันทน์ ของ สปป.ลาว จังหวัดอุดรธานีและหนองบัวลำภู ที่มีแรงงานในท้องถิ่นและมีภูมิปัญญาพื้นเมืองในสินค้าหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง ส่วนจังหวัดเลยมีความได้เปรียบจากปัจจัยพื้นฐานของทำเลที่ตั้งที่มีธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรม

ท้องถิ่นซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม และความได้เปรียบของอุตสาหกรรม มาจากการสนับสนุนของภาครัฐในเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรม ซึ่งทั้งหมดเป็นความได้เปรียบในการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกซึ่งไม่ได้เกิดขึ้น จากภาครัฐกิจทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มอุตสาหกรรม และไม่เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ปัจจัยความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่มีผลต่อความสามารถขององค์กรธุรกิจ (COMP) พบว่า เกิดจากความต้องการให้เกิดความร่วมมือกันในรูปแบบของสมาคมธุรกิจและความร่วมมือเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐบาล โดยความสัมพันธ์ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์ที่เป็นบวกต่อความสามารถขององค์กรธุรกิจและความสามารถขององค์กรธุรกิจมีผลต่อตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้าน ผู้ประกอบการมีความต้องการร่วมมือกันในรูปแบบของสมาคมธุรกิจ นอกจากนี้ ยังต้องการความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่จะทำให้เกิดความสามารถขององค์กรธุรกิจ คือ ประสิทธิภาพ ผลผลิตภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความสามารถในการแข่งขัน จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ ประกอบกับการวิเคราะห์กรณีเครือข่ายวิสาหกิจในประเทศไทย พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

- การมีความเข้าใจร่วมกันในทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Direction) ของผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายวิสาหกิจ รวมทั้งการร่วมกันกำหนดและการยอมรับในกลยุทธ์ร่วมเพื่อที่เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจโดยรวม
- การมีกลุ่มธุรกิจที่เป็นผู้นำในการรวมกลุ่มของเครือข่ายวิสาหกิจ
- การมีปฏิสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นและยั่งยืนระหว่างธุรกิจและผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายวิสาหกิจ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ
- การมีผู้ประสานความร่วมมือและบริหารจัดการความสัมพันธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่อยู่ในเครือข่ายวิสาหกิจ
- การมีที่ปรึกษาหรือผู้ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก (Advisor/Facilitator) ในการรวมกลุ่มและการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ

นอกจากนี้ การแสดงบทบาทที่เหมาะสมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเครือข่ายวิสาหกิจ โดยภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนเชิงนโยบายและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อสร้างบรรยากาศการแข่งขันที่ดีของภาคเอกชน ในขณะที่ภาคเอกชนจะต้องมีบทบาทนำในการผลักดันเครือข่ายวิสาหกิจไปสู่เป้าหมายร่วมที่กำหนด ส่วนสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนา และสถาบันเฉพาะทางจะต้องเป็นแกนหลักในการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และทักษะความรู้ของบุคลากรให้สนับสนุนการเติบโตของเครือข่ายวิสาหกิจ

อภิปรายผล

Porter (1998) ได้เสนอแบบจำลอง (model) การวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ที่เรียกว่า Diamond Model ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ดังเช่นงานวิจัยของ Yim, Thomas, James & Fu (2001) ที่ได้นำ Diamond Model มาวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศไต้หวัน และงานวิจัยของ Tummala, Humphrey & Richard (2000, pp. 370-384) มาใช้ในการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ การศึกษาวิจัยนี้ ได้ศึกษาสถานะความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 4 กลุ่ม พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันเป็นความได้เปรียบโดยธรรมชาติ หรือ Comparative Advantage คือ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เช่น การมีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์เหมาะแก่การท่องเที่ยวของกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หรือการมีวัตถุดิบหรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตสินค้าชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ความได้เปรียบที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับเมืองหลวงของประเทศเพื่อนบ้านของกลุ่มการค้าชายแดนไทยลาว การมีต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่ถูกในการผลิตสินค้าด้วยการเน้นใช้แรงงานของผู้ผลิตกลุ่มอุตสาหกรรมแฟชั่นและสิ่งทอ หรือความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจากทักษะโดยการใช้ทักษะในการหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่และปริมาณแรงงานในพื้นที่ ซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันเหล่านี้มีอยู่ในทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นความได้เปรียบที่เกิดขึ้นจากปัจจัยพื้นฐานที่มีอยู่ในพื้นที่ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองจากผู้ประกอบการธุรกิจ จากผลการศึกษาครั้งนี้และจากการศึกษาต่างประเทศประกอบกับการวิเคราะห์กรณีเครือข่ายวิสาหกิจในประเทศไทย พบว่า มีความสอดคล้องกับงานของ Porter โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่สำคัญอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัจจัยความร่วมมือกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจ Beer, Eisenstat และ Spector (1990) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน โดยชี้ให้เห็นว่า การประสานงานจำเป็นอย่างมากต่อนวัตกรรมขององค์กรและความสำเร็จในการแข่งขัน จากการวิจัยนี้ มีข้อค้นพบและผลการวิเคราะห์พบว่าในความเป็นจริงความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกอยู่ในระดับที่ต่ำ คือ ค่าเฉลี่ยความร่วมมือของทั้ง 4 กลุ่มอุตสาหกรรม ที่สูงสุดคือความร่วมมือกับสถาบันการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.37 ยังไม่ถึงค่าเฉลี่ย 3 คือ ระดับปานกลาง ดังนั้นจะเห็นว่า ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงคือ สถาบันการเงิน ซึ่งถือเป็นแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจหรือประกอบการธุรกิจที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องขอความร่วมมือหรือขอสินเชื่อมาลงทุนในธุรกิจเป็นอันดับแรก ดังนั้น จะเห็นว่าเป็นหน่วยงานหรือปัจจัยความร่วมมือที่ผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกเท่านั้น ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้

ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมต้องการเป็นอันดับแรก คือ ความร่วมมือเป็นสมาคมหรือชมรม ธุรกิจในการมาร่วมกันกำหนดราคาของสินค้าหรือการให้บริการ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีสภาวะแวดล้อมการแข่งขันทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่สูง นั่นคือ ความต้องการร่วมมือสนับสนุนจากสถาบันการเงินเป็นอันดับแรกที่เกิดขึ้นจริง แต่สิ่งที่ต้องการให้เกิดความร่วมมือที่ต้องการให้เกิดขึ้นแต่ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คือ ความร่วมมือกับสมาคม หรือชมรม ธุรกิจเพื่อมาแก้ไขปัญหาสภาวะการแข่งขันที่สูง ด้วยการกำหนดราคาของสินค้าหรือการให้บริการร่วมกัน ดังนั้นจากการศึกษาครั้งนี้จึงพบประเด็นที่เป็นบทเรียนที่น่าสนใจในด้านบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันเฉพาะทางและสมาคม หรือการรวมกลุ่มการค้าของ เครือข่ายวิสาหกิจที่ช่วยพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจแต่ละแห่ง ซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วง การพัฒนาในแต่ละพื้นที่ ฉะนั้น ผลการศึกษาจึงอาจแตกต่างจากการศึกษาของงานวิจัยอื่นๆ ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา วิจัยด้วยเช่นกัน

การพัฒนาหรือการเกิดขึ้นของเครือข่ายวิสาหกิจในประเทศไทยในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือจากการริเริ่มโดยภาคเอกชนหรือที่รัฐบาลพยายามริเริ่ม/ผลักดันให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาของแต่ละเครือข่ายวิสาหกิจยังมีระดับความลึกของการพัฒนาและความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน รวมทั้งระดับของเวทีการแข่งขัน ของแต่ละเครือข่ายวิสาหกิจก็ยังคงมีความแตกต่างกัน เช่น แข่งขันในระดับชุมชน/ท้องถิ่นระดับจังหวัด ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค หรือระดับโลก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่ายวิสาหกิจ เกิดจากการแสดงบทบาทที่เหมาะสมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสังเกต คือ บทบาทของสถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัยและพัฒนาในท้องถิ่นในการร่วมมือเชื่อมโยงกับเครือข่ายวิสาหกิจยังมีน้อยมาก ซึ่งหากสามารถ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในการพัฒนาบุคลากร และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์มากขึ้นก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงขึ้น และทำให้เครือข่ายวิสาหกิจมีความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนมากขึ้น จากการศึกษาวิจัยและข้อค้นพบที่ได้จึงได้นำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและข้อเสนอเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะในการที่จะพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนให้เป็นไปอย่างมีทิศทางและเป็นรูปธรรมได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

1. ความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า เพื่อให้ได้ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนกับผู้ประกอบการธุรกิจ 4 กลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4 จังหวัด คือ อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และเลย ควรใช้ความได้เปรียบในการแข่งขันหรือ Competitive Advantage จากบริษัทหรือผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์จากการผลิตหรือการให้บริการ จากการมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงประเพณีหรือวัฒนธรรม เช่น งานประเพณีผีตาโขน จังหวัดเลย การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติหรือเชิงอนุรักษ์ที่ภูกระดึง การมีพื้นที่ชายแดนติดริมแม่น้ำโขงและมีสะพานเชื่อมชายแดนไทยลาวที่สะดวกต่อการขนส่ง และเปิดตลาดสู่อินโดจีน

ทั้งลาว เวียดนาม และจีน การมีกลุ่มผู้ผลิตสินค้าแฟชั่นในจังหวัดอุดรธานีที่มีลูกค้าประจำที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ การมีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่หัตถกรรมทอผ้าไหมหนองอ้อ อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่ใช้ฝีมือและทักษะ รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมายาวนานยากที่จะลอกเลียนแบบได้ การแปรรูปโยบอบและกะลามะพร้าวของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภูที่มีวัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีตลาดลูกค้าและสามารถส่งออกได้และมีอัตราการเจริญเติบโตสูงไปยังประเทศอื่นๆ ทั้งในประเทศญี่ปุ่น มาเลเซีย ฮองกง และตลาดยุโรป โดยการพัฒนาการเชื่อมโยงให้เป็นเครือข่าย หรือ Cluster มาสร้างเป็นเครือข่ายหรือความร่วมมือที่เข้มแข็งโดยใช้ศักยภาพหรือจุดเด่นในแต่ละพื้นที่ มาพัฒนาให้เกิดเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เข้มแข็งในตลาดสินค้าที่พัฒนาให้เป็นสินค้าขั้นสูงและมีคุณภาพ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือ Value Added ให้กับตัวสินค้าและการสร้างเป็นตราสินค้าหรือสินค้า Brand Name มากขึ้นจากความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกันเอง จากข้อค้นพบสถานะความสามารถในการแข่งขันทั้ง 4 กลุ่มยังไม่มีความสำเร็จในการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากผู้ประกอบการเอง มีแต่เพียงการริเริ่มหรือเริ่มให้ความสนใจต่อการเชื่อมโยงระบบการขนส่ง หรือ Logistics ของภาครัฐเท่านั้น

2. ปัจจัยความร่วมมือกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจ จากข้อค้นพบและผลการวิเคราะห์พบว่า เพื่อให้เกิดความร่วมมือหรือสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการทั้ง 4 กลุ่ม หน่วยงานที่จะมีส่วนในการสร้างความร่วมมือแรกคือสถาบันการเงินนั้น คือ สถาบันการเงินควรมีนโยบายส่งเสริมหรือให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจในการเห็นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกันเอง ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มอุตสาหกรรม โดยเฉพาะสถาบันการเงินที่ภาครัฐดูแลอยู่ เช่น บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม หรือ บยย. ที่มีนโยบายการค้ำประกันสินเชื่อให้กับลูกค้าตามกลุ่มอุตสาหกรรม หรือ Cluster ได้ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ ส่วนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขันภายในองค์กรธุรกิจจากการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ พบว่า ปัจจัยความสามารถในการแข่งขันภายในองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความทันสมัยและเทคโนโลยีที่นำมาใช้องค์กรธุรกิจ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด และตามด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของพนักงาน จากข้อค้นพบนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเป็นอันดับแรก ความรู้และทักษะของพนักงานเป็นอันดับที่สอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนหรือการให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการในการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรในพื้นที่กลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 4 จังหวัด คือ การพัฒนาเทคโนโลยี ความทันสมัยที่จะนำมาใช้ในองค์กรธุรกิจ และการพัฒนาทักษะความสามารถของพนักงานในการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรธุรกิจ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้ เช่น การพัฒนาหลักสูตรด้านการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือหลักสูตรการให้ความรู้ในการพัฒนาฝีมือแรงงานและทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ 4 จังหวัด

การศึกษาจากกรณีศึกษาในต่างประเทศ พบว่า เครือข่ายวิสาหกิจที่มีพัฒนาการซึ่งเป็นการเติบโตด้วยความร่วมมือ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศอิตาลี อุตสาหกรรมไม้ตัดดอกประเทศโคลัมเบีย อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ประเทศไต้หวัน เครือข่ายวิสาหกิจที่มีลักษณะการเติบโตด้วยการพัฒนาทั้งด้านความร่วมมือและความเก่งไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของเกาหลี ประเทศมาเลเซีย อุตสาหกรรมเซรามิกของประเทศอิตาลี และอุตสาหกรรมด้าน IT ของเมืองซัปโปโร ประเทศญี่ปุ่น แต่ไม่มีกรณีใดเลยที่มีลักษณะเติบโตด้วยความเก่ง แต่กระนั้น เราคงยังไม่สามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายวิสาหกิจที่เข้มแข็งและประสบความสำเร็จควรจะเกิดจาก “ความร่วมมือ” ก่อน “ความเก่ง” เนื่องจากยังมีอีกหลายเครือข่ายที่ไม่ได้เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ จากการศึกษาพบประเด็นที่เป็นบทเรียนที่น่าสนใจในด้านบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันเฉพาะทางและสมาคม หรือการรวมกลุ่มการค้าของเครือข่ายวิสาหกิจที่ช่วยพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจแต่ละแห่ง ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงการพัฒนา ดังนั้น ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายวิสาหกิจควรมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญดังต่อไปนี้

ภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยการขยายฐานความรู้ เทคโนโลยี ความชำนาญทางการผลิตและศักยภาพของบุคลากร รวมทั้งการปรับปรุงการบริหารจัดการของธุรกิจของตนอย่างต่อเนื่อง

ภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างเต็มที่ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่อยู่ในระยะเริ่มต้น และที่อยู่ระหว่างการเติบโต เช่น ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เงินลงทุน ความช่วยเหลือ ด้านเทคนิคและวิชาการ เป็นต้น

สถาบันเฉพาะทาง/สถาบันการศึกษา ควรจะมีบทบาทในการสนับสนุนด้านการพัฒนาเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาบุคลากรของอุตสาหกรรม ในขณะที่สมาคมการค้าหรือการรวมกลุ่มต่างๆ ของอุตสาหกรรม ควรจะให้การสนับสนุนทางด้านการตลาดโดยเฉพาะในเครือข่ายวิสาหกิจที่กำลังเติบโตและที่เติบโตเต็มที่แล้ว

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

1. การขยายพื้นที่ในการศึกษาไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการสร้างความร่วมมือในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมแฟชั่นสิ่งทอ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งปัจจุบันมีความร่วมมือเกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจสิ่งทอ ภายในจังหวัดที่มีการรวมกลุ่มเครือข่ายเกิดขึ้นจากความร่วมมือและสนับสนุนระหว่างผู้ประกอบการในพื้นที่จากหอการค้าจังหวัดชัยภูมิและหน่วยงานจังหวัดชัยภูมิ เกิดขึ้นมาเมื่อ 3 ปีที่แล้ว ซึ่งเริ่มเป็นรูปธรรมเพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการศึกษาปัจจัยความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านต่างๆ ที่เป็นกรณีศึกษาให้กับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่ต้องการสร้างความร่วมมือหรือเครือข่าย

2. การทำวิจัยที่เน้นก่อให้เกิดความร่วมมือหรือเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มอุตสาหกรรม เพราะจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในพื้นที่ 4 จังหวัด กลุ่มอุตสาหกรรม ยังไม่มีกลุ่มอุตสาหกรรมใดมีความได้เปรียบ หรือความสามารถในการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเชื่อมโยงการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนตั้งแต่ต้นน้ำ คือ การจัดหาทรัพยากรหรือปัจจัยที่นำมาใช้ในการผลิต กลางน้ำ คือการผลิตหรือการให้บริการ และเชื่อมโยงปลายน้ำคือตลาดหรือผู้บริโภคที่อยู่ในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการศึกษากลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้

3. มีการศึกษาวิจัยที่เน้นการใช้เทคโนโลยีหรือการพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน หรือบุคลากรในองค์กรธุรกิจ จากผลการศึกษาวิจัยนี้ พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจมีความต้องการพัฒนาเทคโนโลยีและความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อที่จะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจจะเป็นการศึกษาเฉพาะลงไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อที่จะให้ทราบความต้องการพัฒนาเทคโนโลยี และบุคลากรที่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของผู้ประกอบการที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันให้เกิดขึ้นจริง

4. การศึกษาในครั้งต่อไปอาจเป็นการวิจัยแบบเชิงบูรณาการ โดยการนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สมาคมชมรมธุรกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจ สถาบันการเงินและสถาบันการศึกษา มาเป็นผู้วิจัยร่วมกันในการที่จะพัฒนาศักยภาพหรือการสร้างความร่วมมือเครือข่ายวิสาหกิจให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนตลอดไป โดยการเลือกกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้ในอนาคต

บทสรุป

การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ (Clustering) เป็นวิธีการสำคัญที่รัฐบาลใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการสร้างความเข้มแข็งแก่ภาคเอกชน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ รวมทั้งหน่วยงาน สมาคม ธุรกิจการค้าภายในและต่างประเทศ ตลอดจนหน่วยธุรกิจและสถาบันวิชาการ ให้เป็นแบบบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงปัญหาและกระบวนการของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เพื่อไปสู่ความสามารถในการแข่งขันของประเทศระดับมหภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นราศรี ไวนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี. (2547). **ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). **เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลื่องเชียง.
- Beer, M., Eisenstat, R., & Spector, B. A. (1990). **The critical path to corporate renewal**. Boston: Harvard Business School Press.
- Narula, R. (1993). Technology, international business and porter's "Diamond": Synthesizing a dynamic competitive development model. **Management International Review** 33 (2). 85-107.
- Porter, M. E. (1998). **On competition**. A Harvard Business Review. Boston, MA: Harvard Business School.
- Roger, H. P. (1987). **The determinants of the Firm's export marketing performance A theoretical and empirical investigation**. DBA. Dissertation, Memphis State University.
- Tummala Rao V. M., Humphrey Y. H. Lee, Richard C. M. Yam. (2000). Strategic alliances of China and Hong Kong in manufacturing and their impact on global competitiveness of Hong Kong in manufacturing industries. **Integrated Manufacturing System** 11 (6): 370-384.
- Yim-YuWong, Thomas E. Maher, James Li-Hsing and Fu Long. (2001). Exploring Taiwan's competitive advantages: Present and future. **Management Research News** 26 (6/7): 17-24.